

MONITUM AD LECTOREM.

Diversi admodum ab his, quæ hactenus recensuimus, generis sunt atque ingenii Scripta quæ subsequuntur: et quæ tantum abest, ut Rufinum auctorem habere videantur, ut mirum sit magis, homines doctissimos ea potuisse aliquando illi adscribere. Et *Sanctæ Eugeniæ Vitam*, quæ primo occurrit, *incerto Auctore* inscripserat ipse Rosweydnus, quia nullius Auctoris nomen nec in MS. nec in editis libris invenit. Visus est tamen illi stylus non ablatere a stylo Rufini; et Goldasto Acta Eugeniæ, *interprete Rufino*, laudanti aurem maluit accommodare: quamquam ille non ex MSS. auctoritate, sed ex conjectura duntaxat, ac porro subdubitans dixerit in notis ad cap. 17. Tom. I. et Part. I. Rerum Alamannicarum, *vetustissimum his oriam S. Eugeniæ, interprete eodem*, NI FALLOR. *Rufino*. Vos-ius autem lib. II. de Historicis Latinis cap. 11. non modo, ut fieri in his amat. Rosweydo suffragatur, sed et Goldasti conjecturam sensumque exaggerat, idque eum dixisse omnino arbitratur, *manuscriptorum fide subnixum*. Sed neque ita ille, ut ostendimus, sensit, neque exemplar ullum MS. aliquando reperiuntur est, quod Rufini nomen præferret, nec denique aliud quiddam, ut hæc Rufiniana scriptiuncula adsceretur, proferri argumentum potuit, quam styli quædam similitudo, quæ mihi quidem exigua est, et ut magna videri aliis possit, rem minime evincit.

Qui subsequitur duplex *Libellus Fidei* meliore etiam fortuna usus est. Breviter qui præit, et XII. Anathematismis adversus varias hæreses constat, ab Eminentissimo conterraneo meo Henrico Norisio lib. I. Historiæ Pelagianæ cap. III. et ab Joanne Garnerio inter Marii Mercatoris Opera, ex codicibus MSS. Vaticano et Bellovacensi in publicam lucem est editus. In iis quod *Rufino* inscribitur, hoc satis superque fuit, ut *Rufino Aquilejensi*, suo veluti, et de quo nihil dubium esset, parenti tanquam genuinus cæus adtribueretur. Alterum fusiore edidit Jacobus Sirmondus, qui et Græco primum sermone scriptum existimat: tum Garnerius inter Opera Mercatoris Dissert. V; denique Jacobus Baunius cum notis Tom. I. Operum Sirmondi inseruit. Neutrum vero ad nostrum *Rufinum*, Aquilejensem, videlicet, pertinere, satis luculenter ostendit El. Fontanus, qui nobis ad plura hæc in rem commemoranda, qua fecit, et quem recolas in Vita Rufini lib. II. capp. 17. et 18. ne actum nos agere videamur.

VITA SANCTÆ EUGENIÆ VIRGINIS AC MARTYRIS AUCTORE ^b INCERTO.

CAPUT PRIMUM.

Eugeniæ parentes. Philippus Magos Ægypto pelli.

563 In e septimo Consulatu suo Commodus Imperator direxit illustrissimum virum ^d Philippum ad

^a EUGENIÆ] *Martyrologium Romanum 25 Decembris*: Romæ in cœmeterio Aproniani S. Eugeniæ virginis, quæ tempore Gallieni Imperatoris post plurima virtutum insignia, post sacros virginum choros Christo aggregatos, sub Nicetio urbis præfecto diu agonizans, novissime gladio jugulata est. *Menolog. Græcorum 24 Decemb. Acta ejus compendiose retexens*: Certamen S. Eugeniæ martyris et sociorum. Hæc fuit sub Commodi Imp. filia Tribuni in urbe Roma. Mis us autem pater ab Imperatore in civitatem Alexandriæ, ut tribunatus magistratum gereret, secum vexit uxorem et filios, quorum una fuit B. Eugenia: quæ cum literas edisceret, et in multorum librorum lectione versaretur, incidit in epistolas sancti Apostoli Pauli, ex quibus Christi fidem didicit. Itaque patrio tumultus et mundi fallaciam derelinquens, cum duobus eunuchis ad monasterium quod est ante civitatem Alexandriæ se contulit, virili habitu induta. Accepta igitur hospitio ab Heleno episcopo, causam addens quare illic ve-

A Ægyptum, ut præfecturam ageret Alexandriæ, et omnes potestates, quæ per totam Ægyptum administrabantur, ejus arbitrio deservirent. Hic itaque cum uxore Claudia cum duobus filiis, Avito et Sergio, et cum filia Eugenia, ab urbe Romana ad urbem Alexandriam dum **564** venissent, et Romana

nisset, divino Baptismate cum iis quos secum duxerat dignata est, et in ordinem monachorum aggregata, et post aliquod tempus, monasterii curam sibi creditam suscepit. Ubi propter miracula, quæ per illam Deus efficiebat, facta est familiaris mulieri cuidam ordinis senatorii, quæ Melanthis vocabatur: accusata postea est ab illa, quasi ad coitum illam provocasset; crimen objiciens, quod illius nature repugnabat: existimans enim mare esse propter speciem habitus, ejus pulchritudine vulnerata cum ^B sæpe periculum faciens, ab ea repulsa esset, detulit illam ad Philippum tribunum. Cum vero pater illam accersiri jussisset, veritas detecta est, non solum quod in habitu viri esset mulier, sed etiam quod tribuni esset filia: quare patrem, matrem, et multos ex familia, ad Christianorum fidem attraxit; et pater quidem tribuni dignitate deposita baptizatus est, postea et martyrii perfectionem assecutus, et unitibus in eum in templo idolorum infidelibus, qui et illum gladiis interfecerunt: sancta vero Eugenia

gravitate ageret præfecturam, atque omnem provinciam Ægypti Romanis legibus adornaret, cunctis quidem magicam curiositatem sectantibus finem imposuit. Judæos vero nec nuncupationem nominis habere permisit, Christianos autem procul ab Alexandria tantum debere esse constituit. Ipse vero plus licet philosophorum amicus quam fautor idolorum, Romanis tamen superstitionibus, ac si religiosus cultor, **565** instabat, non rationi, sed traditioni concordans.

CAPUT II.

Docetur Eugenia philosophiam. Respuit Aquilii consulis filii conjugium. Maritus moribus, non majoribus eligendus.

Eugeniam igitur filiam suam cum literis liberalibus perfectissime docuisset, et tam Latino eam quam Græco eloquio instruxisset, etiam philosophiam doceri permisit. Erat enim acris ingenii, et tam memoriam capax, ut quicquid audiendo semel vel legendo potuisset arripere, perpetuo retineret. Erat autem Eugenia pulchra facie et eleganti corpore, sed pulchrior mente, et formosior castitate. Igitur cum quintodecimo ætatis suæ anno ab Aquilio, Aquilii consulis filio peteretur sponsa, in-

Romam adducta est eum matre et fratribus, Proto et Hyacintho eunuchis, qui obruncati sunt; ipsa vero saxo gravi alligata in Tiberim flumen projecta est, atque illinc servata, gladio consumptionem accepit. *Menæa quoque 24 Decemb. aliquot iambis Vitam ejus perstringunt.*

Acta ejus descripta a Metaphraste exstant apud Lipomanum tomo V. et Surium tomo VI. interprete Gentiano Herveto. Hæc vero plane cum Actis a Metaphraste allatis consentiant, eodem ordine digesta; ut vel hæc antiqua translatio sit et Metaphraste pressius expressa, vel certe hic Translator et Metaphrastes ex eodem fonte hauserit, quod posterius forte verius; cum et nova Metaphraste translatio quedam habeat fusiis dicta, quedam antiqua hæc translatio, quæ in nova desunt.

Nisi quis malit, Metaphraste Latinum hunc textum in Græcum vertisse, cum eodem procedat ordine, et subinde videatur Latinum textum non bene percepisse. Sane quod hic dicitur cap. 1 de septimo consulatu Commodi, ipse de septimo imperii Commodi anno intellexit, plane erronee, ut mox dicam. Auctores quoque sequentes, qui Metaphraste antiquiores fuerunt, meminere Eugeniæ, quæ verisimile est eos ex hoc Latino fonte deduxisse.

Meminit Eugeniæ, ut celeberrimæ martyris, Alcinius Avitus episcopus Viennensis in carmine ad Fusciam sororem de laude castitatis lib. vi. c. 20. Fortunatus lib. viii. carm. 4. de virginitate, Aldelmus quoque de laude virginitatis. ROSWEDUS.

^b Incerto.] Ita inscripti, quia nullius auctoris nomen nec in manuscripto, nec in editis inveni. Video tamen a Goldasto Acta Eugeniæ citari interprete Rufino. Quod si ex Max. ipse hausit, facile consentio. Certe stylus non abluat a stylo Rufini. ROSWEDUS.

^c In septimo consulatu Commodi.] Annus is est secundum Baronium tomo II. Christi 194. qui erat 15. imperii Commodi. Sed idem Baronius anno Christi 188. imperii Commodi 7. præfecturam Augustalem Ægypti Philippo decretam ponit. Nam licet, inquit, post exactum annum septimum Commodi, illa potius dicatur, id accidit, quod non simul ac ab Imperatore electus esset, nomen consequatur et munus, sed cum Alexandriam ingrederetur: idque lege Augusti factum Ulpianus affirmat (L. unic. ff. De offic. præf. Aug.). Sequitur hic Baronius Acta Eugeniæ per Metaphraste Græcis tradita, quæ loco septimi consulatus, septimum imperii annum expriment.

Sed ea Metaphraste Baronique positio cum Actis ipsis seu Latinis, seu Græcis nullo modo convenit.

terrogatur a patre, utrum petenti juveni illusterrimis orto natalibus consentiret? Illa respondit: Maritus moribus, non natalibus eligendus est: ipso enim, non parentibus ejus utendum est. Igitur cum aliis atque aliis poscentibus animo castitatis obstaret, pervenit ad manus ejus beatissimi Pauli Apostoli doctrina: et licet sub paganis parentibus ageret, esse tamen coepit animo Christiana.

CAPUT III.

Christiani Alexandria jussi discedere. Philosophorum sectas aversatur. Monasterium S. Heleni. Theodorus præfectus monasterii S. Heleni. Curat se in virilem habitum attonderi Eugenia.

Et quoniam jussi fuerant Christiani ab Alexandria urbe discedere, rogat parentes, ut spectandi gratia permitteretur prædia sua in suburbano Alexandria posita circuire. Cumque statim, ut poposcerat, impetrasset, et ab urbe properaret ad villam, audit Christianos psallentes atque dicentes: Omnes dii gentium dæmonia: Deus autem noster caelos fecit (Psal. 95.). Ille ita audiens suspiravit et flevit, et dixit ad eunuchos pueros nomine Protum et Hyacinthum: Scio vos mecum literis eruditos, et digna simul et indigna hominum legitis gesta, philosophorum quoque

Siquidem hic cap. 17. dicitur a Gentilibus Philippus, cum persecutio a Severo excitata est, novem annis Ægypto irreprehensibiliter præfuisse, et decimo perdidisse omnia, quod videlicet tunc Catholicis fuerit. Eadem habes apud Metaphraste. Jam vero plures anni quam decem intercedunt inter septimum annum imperii Commodi (quo volunt Philippo Ægypti præfecturam d. lutam) et decimum annum imperii Severi (quo volunt eandem eidem præfecturam abrogatam). Nam cum 7. annus imperii Commodi respondeat apud Baronium anno Christi 188. et decimus annus Severi anno Christi 204. clarum est, inter utrumque Christi annum, etiam exclusive sumptum, intercedere annos 16. vel exurgere annos 17. si uterque extremus annus connumeretur. Atqui decimo præfecturæ suæ anno dicitur Philippus ab administratione sua submotus.

Quare rectissime Latinus textus præfecturam Ægypti delatam Philippo statuit septimo consulatu Commodi, id est, anno 15. imperii Commodi, cui respondet annus Christi 194. atque ita rectissime quoque decimo anno præfecturæ suæ ea privatus dicitur Philippus, id est anno decimo imperii Severi, Christi 204. Nam ab anno Christi 194. ad annum Christi 204. justos decem annos habes.

Atque ex his apparet sinceritas Actorum Latinorum præ Græcis. Quibus optassem magnum Baronium, ut fræ alias solet, relictis depravatis Græcis, instituisse. ROSWEDUS.

^d Philippum] Baronius tomo II anno Christi 240. Zephyrini Papæ 2. Severi Imp. 40. ait allucinatos esse, qui putarunt hunc eundem fuisse cum Philippo Imperatore: inter quos Cedrenus est in Maximiano, quos Zonaras jure redarguit in Philippo Imp. n. idem Baronius notat ad diem 15. Septembris. ROSWEDUS.

^e Aquilio, Aquilii.] Vetus editio Aquilio Aquilii. Baronius tomo II. anno Christi 188. legit Acilio, qui hoc anno consulatum gessit una cum Commodo: nisi dixerimus, inquit, hunc esse aliquem ex affectis consulibus: testatur enim Dio, Commodum (quod nunquam ante factum fuerat) in annum unum viginti quinque consules designasse, sed cum nomen conveniat consulibus ordinariis, haud alius consul quaerendus sufficit.

Quod Baronius ibidem existimat Eugeniæ desponsam Aquilio Consuli, ex stimo enim sumpsisse ex Metaphraste, ubi dicitur Aquilii Eugeniæ desponsisse, sed intelligi, non sibi, sed filio, ut Latinus hic textus habet. Nam parentes filii sponsas spondebant, desponsabant. ROSWEDUS.

syllogismos vano lab re constructo studio scrupulosissimo transgimus: Aristotelica argumenta, et Platonis ideas, et Epicuri sectas, et Socratis monita et Stoicorum: et ut breviter cuncta complectar, quidquid cantat poeta, quidquid orator invenit, quidquid philosophus cogitat, una hac sententia excluduntur, qua tripudiantes Christianos audimus psallere: Omnes dii gentium dæmonia: Deus autem noster cælos fecit. Confessio et pulchritudo in conspectu ejus, sanctitas et magnificentia in majestate ejus. Igitur jubet conferre sermonem: et Apostolus legitur, et Propheta laudatur: sit concordia fidei, et qua arte ad penetralia sapientiæ divinæ absque sui separatione perveniant, consilio ardenti definitur. Dominam me, inquit, vobis usurpata potestas attribuit, sed sororem sapientiæ fecit. Simus ergo fratres, sicut divina sapientiæ ordinavit, non sicut se jactat humana temeritas. Pergamus pariter ad Christianos, et sicut ordinavero, properemus. Helenum audio dici Episcopum, cujus est habitatio illa, in qua 566 die noctuque audiuntur Deo suo cantare, quos etiam nos, quoties transimus, psallentes audimus. Sed hic Episcopum variis dicitur ecclesiæ suæ occupationibus detineri. His autem qui in divinis laudibus vacant, Theodorum quendam presbyterum constituit, cujus tanta miracula narrantur, ut etiam cæcos sine orationibus illuminet, et dæmones effuget, et infirmantibus afferat sanitatem: sane ad diversorium hujus congregationis, in quo Deo canitur, nullam patitur venire feminarum. Hic ergo considerans, tondere me arbitror, ut crastina nocturna profectio ordinata, per ipsos nobis transitum præbeat. Vobis itaque duobus juxta ^f basternam ambulantibus, et ceteris præcedentibus, ad locum deponar a vobis: et vacua pertranseunte ^g basterna, nos tres herili habitu simul ad Dei homines properemus. Placuit utriusque consilium: et secutenti nocte, sicut ordinaverat, adimpletur.

CAPUT IV.

S. Helenus Heliopolis episcopus

Tantam autem credentibus sibi Christus gratiam exhibere dignatus est, ut eadem hora, qua ad monasterium pervenerunt, sanctus Helenus superveniret Episcopus. Et quia mos est apud Ægyptum, quando circumeunt monasteria episcopi, psallentium eos sequatur exercitus, supervenit idem Helenus Heliopolis episcopus, et cum eo amplius quam decem millia virorum, psallentium ac dicentium: Via justorum recta facta est, et iter sanctorum præparatum. Audiens hæc Eugenia, dixit ad socios: Considerate vim carminum, et videtis ad nos respicere, quidquid modulatis vocibus psallunt. Denique cum de Deo vero noster tractatus in dispositione mutui sermonis haberetur, audivimus hoc cantare: Quoniam omnes dii gentium dæmonia; Deus autem noster cælo fecit. Et ecce nunc arripientibus nobis iter, quo recedere cupimus a culturis idolorum, et ut ad Christianam culturam perveniamus, gratiam promereri: ecce millia hominum nobis occurrunt, una voce clamantium et dicentium: Via justorum recta facta est, et iter sanctorum præparatum. Intelligamus ergo quo pergat hic populus, et si ad hoc habitaculum vadunt, quo nos ire disposuimus, jungamur

^f Basternam.] Paulo post vocat vectorium, Ammianus lib. 14. Quo comitatu matronæ complures, operis capitibus, et basternis, per latera civitatis cuncta discurrunt. Vide Onomasticon. ROSWEDUS.

^g Basterna nos tres.] Ita recte Ms. Male in editis, basternos tres. ROSWEDUS.

^h Ignem.] Similis narratio de Heleno abbate habetur lib. 2. de Vitis Patrum cap. 9. ubi iisdem, ut hic, verbis ardentes prunas vestimento ferebat illæso, uter ex altero ⁱ sumpserit, non facite dixero. Potius vel

A canentibus turbis, et advenientibus computati, ingrediamur ut socii, quousque notitias colligamus.

CAPUT V.

S. Helenus ardentes prunas illæsa veste defert. Sancti Heleni cum Zarea mago congressus. Signo crucis munitus S. Helenus, in igne illæsus perstat.

Igitur cum se junxissent psallentibus, inquirunt quis esset senior, quisolus vehiculo aselli uteretur in medio populi sequentis et præcedentis, audiunt quod hic esset Helenus episcopus, ab infantia Christianus: qui dum infantulus in monasterio cresceret, tantæ sanctitatis virtutibus augebatur, ut si quando missus fuisset ^h ignem e vicino petere, ardentes prunas vestimento deferret illæso. Denique ante, inquit, 567 paucos dies venit quidam magus, qui verborum argumentis populum Dei conabatur evertere, dicens falsum istum esse episcopum, se missum esse a Christo ad docendum. Hic autem erat versutissimus, et de Scripturis divinis populum seducebat. Denique omnis turba Christianorum accessit ad hunc, quem videtis, patrem nostrum, et dicit ei: Audivimus Zaream, quod ipse sit missus a Christo: constitue diem, in quo eum aut recipias tibi socium, aut si potes, convincas falsa dicentem. Igitur constituitur dies et locus in medio Heliopolis civitate: venit Zarea magus cum artibus suis, venit et Helenus episcopus cum orationibus suis. Cumque populum salutasset, ait: Nunc probabitur spiritus qui sunt a Deo. Et conversus ad Zaream, cepit verborum ingens habere luctamen: sed quia versutus erat nimis, et concludere eum sermonum ratione non potuit, respiciens populum fortiter lædi, quod Zarea superior abscederet in verbis, modicum silentium postulavit, et ait ad populum: Pauli apostoli in hac parte monita omnino tenenda sunt: dicit enim Timotheo discipulo suo: Noli verbis contendere: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium (1. Tim. 4.). Sed ne hoc testimonium non quasi cauti, sed quasi timidi proferamus: accendatur ignis in media civitate, et ingrediamur pariter flammis: et qui ustus non fuerit, credamus quod hunc miserit Christus. Tunc omnibus sententia placuit. Statim denique ignis copiosus accensus est. Tunc beatus Helenus jubet Zaream introire flammam. Cui Zarea inquit: Ingredere tu primus, qui hoc proposuisti. Consignans se igitur beatissimus pater Helenus, expansis manibus ⁱ ingentes flammam intrat: et stans illic dimidia fere hora, neque capillis, neque vestimentis ex aliqua parte violatis, ut Zarea quoque intraret, similiter imperabat. Sed Zarea reluctare cepit et fugere. At ubi invitum illum populus in ignibus tradidit, statim eum circumdans flamma cepit exorere. Et immittens se sanctus Helenus, licet semistum, vivum tamen eripuit: quem cum dedecore eliminavit populus de finibus regionis hujus. Hunc sicut videtis, quotidie quocumque perrexerit, in Dei laudibus ^D populus comitatur.

CAPUT VI.

Eugenie postulatio.

Audiens hæc beata Eugenia, ingemuit, et proclivit ad pedes ejus, qui sibi reulerat ista, et ait: Obsecro

hinc colligas, Rufinum etiam hujus Vita auctorem esse, ut lib. 2. de Vitis PP. Eandem historiolum de Heleno habet Palladius c. 58. ROSWEDUS.

ⁱ Flammam intrat.] Frequens ea ad tyrem provocaris, cum argumenta alia ad fidem probandam, et propagandum deunt in sacris historiis. Exempla var. a congeati in Dissertatione mea: De fide hæreticis servanda, cap. 42. ROSWEDUS.

^j Hunc ex Rufino summsisse res clamat. Vide infra nos col. 1115. not. j.

te, ut me illi una cum istis duobus fratribus meis insintus: ex idolis enim converti volumus ad Christum. Et quia simul hoc delinivimus, et fratres sumus, etiam hoc ab eodem impetrare volumus, ut nunquam nos patiar ab invicem separari. Et ille: Nunc, inquit, silete, quousque ingressus monasterium, ad quod pergit, paululum requiescat, et cum opportum fuerit, intimabo ei omnia secundum verbum tuum. Interea dum appropinquasset monasterio, ad quod pergebat, ecce et illi egrediuntur obviam patri, hymnum Deo dicentes: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui (*Psal.* 47.). Inredientibus episcopo et populo, etiam ingreditur Eugenia, cum Hyacintho et Proto comitibus **568** suis, tantum ei nota, cum quo sermonem habuerat.

CAPUT VII.

Matutinæ laudes. Sexta mysteria celebrantur. Nona refectio. Visio S. Heleni. Eugenia, etiam mutato habitu, divinitus a S. Heleno agnoscitur.

Perfectis igitur matutinis laudibus, paululum requievit episcopus, et jussit sibi ad sextam preparari, ut divina mysteria celebraret, ut dum sextam cepisset, nona ad refectioem jejunantium opportune perveniret. Requiescens autem episcopus, somnium vidit, in quo ad simulacrum femine ducebatur, ut illi sacrificaret. Tunc dixi, inquit, in somnio his qui me tenebant: Permittite me, ut loquar cum dea vestra. Et cum me permisissent loqui, dixi ei: Cognosce te creaturam: Dei esse, et descende, et noli te permittere adorari. At illa, his auditis, descendit, et secuta est me, dicens: Non te deseram, quousque me creatori meo restituas et conditori. Igitur cum ista in animo episcopi volveretur, accessit ad eum Eutropius, cum quo locuta fuerat Eugenia, et dixit ei: Tres pueri fratres unanimiter culturam simulacrorum relinquentes, Christo servitium numero in isto monasterio se sociari desiderantes, et hodie vestigia tua prosequentes, huc ingressi sunt: poscentesque me, cum lacrymis postulerunt, ut metaberur notitia tuæ beatissima: revelari. Tunc beatus Helenus dixit: Gratias tibi, Jesu bone, refero, qui me prævenire fecisti hujus rei notitiam. Tunc convocari ad se præcepit pueros: et apprehendens manum Eugeniæ, iudit orationem. Quam cum compleretur, tulit sequestratum eos, et gravi sereno vultu, quidnam dicerentur, interrogat? vel cujus nationis essent, credidit inquirendum. Ad hæc Eugenia respondit: Civis, inquit, Romani sumus: unus ex his duobus fratribus meis Protus dicitur, alius Hyacinthus, ego vero Eugenius nuncupor. Cui beatus Helenus dixit: Recte te Eugenium vocas: viriliter enim agis, et confortetur cor tuum pro fide Christi. Ergo recte vocaris Eugenius. Nam et hoc scias, quia Spiritu sancto nos et te Eugeniæ corpore ante prævidimus, et qualiter huc veneris: et quod isti tui sint, non me passus est præterire. Sed hoc mihi Dominus revelare dignatus est, quod gratissimum ei habitaculum in corpore tuo præparasti, custodiendo virginitatis præmium, et præsentis temporis blandimenta fallacia respuendo. Scito autem, te pro castitate multa passuram: sed non te deseret ille, cui te ex integro tradidisti. Ad Protum autem et Hyacinthum conversus, ait: In corpore servituti positi, ingeniam dignitatem animi tenuistis fortiter et tenetis. Unde vobis, me tacente, Christus Dominus loquitur, dicens: Amen dico vobis, jam non dicam vos servos, sed amicos (*Joan.* 15.). Unde et vos beatos annuntio, quia concordastis Spiritui sancto, quia unanimiter consentistis monitis Salvatoris, simul ad gloriam pervenietis illam percepturi. Hæc beatus Helenus, nullo alio teste præter Deum, locutus est in medio, et jussit eam sic in virili habitu permanere: et non cum deseruerunt,

* Antea vitasset scriptum erat.

A quousque Baptismatis sanctificatione instructi, monasterio, ad quod festinaverant, sociarentur.

CAPUT VIII.

Plangunt Alexandrini Eugeniæ quasi perditam. Fit Eugeniæ simulacrum tanquam deæ.

Redeamus autem ad illud tempus, quo Protus et Hyacinthus auferentes Eugeniæ, abierunt. **569** Basterna igitur, jumentis ambulantiibus et pueris qui præibant, vacua pervenit ad matrem. Videntes autem eminens properantes pueros, et basternam venientem, occurrerunt cum gaudio universi: et inveniens vectorum vacuum, omnes simul inugitum reddiderunt, sit quoque repente totius civitatis strepitus. Quis enim audire poterat, Præfectum filiam charissimam perdidisse? Erat itaque planctus inestimabilis, fletus immensus: lugebant universi confusi: parentes filiam, sororem fratres, servi dominam: et tenebat universos moeror, et infinita animi tribulatio. Fitque per totam provinciam inquisitio, interrogantur aruspices, inquiruntur pithones: sacerdotibus quoque et sceleratis superstitionibus dæmonia interrogantur, ut quo venisset Eugenia indicarent. Hoc solum omnes dicebant, quod eam de uide celo rapuissent. Credidit factum pater: et letum ad consolationem revocans, dat festa responsa, et deorum illam numero consecrans, ex auro puro ejus fecit fieri simulacrum: quod ita cœpit excoli, ut non minorem honorem quam diis suis exhiberent. Mater tamen ejus Claudia, et fratres Avitus et Sergius, nulla poterant ratione consolationem accipere, sed erant intolerabiliter lugentes eam.

CAPUT IX.

Catalogus virtutum S. Eugeniæ.

Beata autem Eugenia virili habitu et animo, in prædicto virorum monasterio permanebat: atque ita in divinis eruditionibus profecit, ut intra secundum annum omnes scripturas Dominicæ memoria retineret. Tanta in ea erat animi tranquillitas, ut unam illam omnes dicerent ex numero esse Angelorum. Quis enim deprehenderet quod esset femina, quam virtus Christi et virginitas immaculata protegebat, ut mirabilis esset et vis? Sereno enim ejus erat humilis in charitate, clarus in mediocritate, vitiis carens, et facundiam fugiens, omnes in humilitate superabat. Nullus illa ad orationem inveniebatur anterior, effliciebatur autem omnibus omnia: tristenis consolabatur, læto congaudebat, irascentem uno sermone suo mitigabat: superbientem ita suo edificabat exemplo, ut ovem subito et lupo factam se credere delectaretur. Tantam a Deo est gratiam consecuta, ut quemcumque in dolore positum visitasset, omnis statim dolor recederet, et omnis celebritas adveniret. Comites autem ejus Hyacinthus et Protus comitabantur eam, et erant in omnibus obtemperantes ei.

CAPUT X.

Cogitur præesse monasterio. Vilissima quæque munia obli. Præcum horariorum studiosissima.

Tertio igitur anno conversionis ejus, abbas qui præerat fratribus in monasterio, migravit ad Dominum. Post cujus abscessum omnibus visum est ut sibi beatam Eugeniæ eligerent abbatem. Tunc beata Eugenia metuens se feminam contra regulam viris præponi: item timens, ne omnes unanimiter deprecantes sperneret, ait ad eos: Obsecro vos, ut Evangelium in præsentibus, adhibeatis. Quod cum fuisse allatum, dixit: Quotiescumque Christianis aliqui eligendum est, Christus est ante omnia auscultandus. Videamus ergo in hac electione vestra, quid ipse præcipiat, ut et vestris jussis et ipsius monitis la-

tendamus. Et revolvens codicem, venit ad locum, et cœpit legere, dicens: Dixit Jesus discipulis suis: Scitis quia principes gentium majores sunt his quibus dominantur; **570** et principatum eorum gerunt. Apud vos autem non est sic: sed si quis in vobis vult primus esse, sit vester ultimus: et si quis inter vos voluerit esse dominus, sit vester servus (*Math. 20.*). Et his dictis, adjecit: Ecce, inquit, et vestris jussis obtemperans, decrevi primatum suscipere. et Domini jussionibus obedire: ultimum me vestræ charitati constituo. Exhilaratur omnium causa in consensu ejus: ipsa tamen ante omnes opus monasterii, quod infima solebat exercere persona, suscepit: in omnibus aquam portare, ligna concidere, munditias adhibere. In eo denique loco habitaculum sibi elegit, ubi ostiarius monasterii manebat, ne vel ipso se superiorem ostenderet. Sane refectionem fratrum sollicitè curabat, et psallendo Deo ordinem fortiter custodiebat: tertie, sexte, nonæ, vespertinis vel nocturnis atque matutinis horis tam cautiissime insistebat, ut videretur jam periisse Deo, si horarum vel quidpiam spatii absque divinis laudibus aliqua præterisset. Ita denique in hoc opere esse Deo charior cœpit, ut dæmones ex obsessis corporibus pelleret., et cæcorum oculos aperiret. Sed quia multa singulatim narrare intendo per ordinem, quantum permittit brevitatis, accedamus.

CAPUT XI.

Melanthiam a quartana oleo sacro curat.

Matrona quædam Alexandrina, ceteris matronis præstantior, nomine Melanthia, audiens opinionem ejus, venit ad eam, quia quartana gravissime, et jam per annum et eo amplius vexabatur. Quam cum beata Eugenia oleo perunxisset, omnem continuo violentiam¹ fellis evomuit. Et sanissima reddita, pedibus ad suum diversorium properavit, quo in vicino monasterii possidebat. Ordinatur iterea munera, scyphos argenteos tres implet solidis, et hos sanationis suæ gratia mittit ad beatam Eugeniã. Cui gratanter remittens quæ miserat, ait: Abundamus et superabundamus omnibus bonis. Unde te, parens charissima Melanthia, ut ista egentibus magis ac necessitatem patientibus divides, hortor et moneo.

CAPUT XII.

Melanthia incesto Eugeniæ urdet amore. Fortiter resistit Eugenia.

Audiens Melanthia contristata est: et veniens, cœpit rogare et ampliora promittere. Fit assidua circa beatam Eugeniã, et in nullo deprehendens quod esset femina, elegantia decipitur juvenutis. Videns eam, juvenem per veritatem putabat esse terrenum: se amenti non sanctitate ejus, sed aliqua arte existimans fuisse salvatam, in concupiscentia ejus elabitur, et putans amplioris pecuniæ cupidior, cœpit infinita offerre, et ampliora promittere. Cumque sæpius eadem precaretur, et grato animo oblata sibi ab Eugenia cerneret reddi, declinat ad majorem interitum, ægritudinem simulans. Quam cum beata Eugenia rogata visitaret, sedenti ante lectum suum sanctæ Eugeniæ talia cœpit producere: intolerabilis circa te amor pectus meum exagitat, nec ullum remedium fatigationi meæ reperire potui, nisi ut te omnium rerum mearum dominum insitiam. Quid te ipsum vavis et inanibus abstinentiis crucias? Ecce possessionum locupletatio infinita, et ecce auri pondus immensum, et argenti ministerium copiosum, et familiaræ infinitus est numerus: dignitas generositatis est

A mihi, hoc anno absque filii vidua sum, succede pro eis in facultatibus meis, et non solum rerum mearum, **571** sed meus esto jam dominus. Cumque hæc et his similia loqueretur, dixit ad eam Eugenia: Recte nomen tuum in nigredinis testatur perfidia: magnum enim te diabolo habitaculum præparasti: discede a servis Dei, deceptrix et illecebrosa Melanthia: nos enim aliter militamus. Habeant opes tuæ tui similes dominos, nos delectat mendicare cum Christo. Assatim dives est, qui cum Christo pauper est. Fugiant a te imagines concupiscentiæ, non e enim salutis tuæ ista quæ te invenit insania. Draconis habitaculum facta, venenum effundis: sed nos, Christi invocato nomine, venenorum tuorum virus evadimus, et misericordiam Domini invenimus.

CAPUT XIII.

Falso accusatur attentati stupri. Præfectus Alexandrinus Eugeniã comprehendit jubet. Catenis vincita sistitur præfecto.

Tunc illa deceptionis suæ pudorem non ferens, sperans se detegi, nisi prior ipsa detegeret, reverentiam Alexandriam, adire præfectum statuit, hoc ordine dicens: Scelustum juvenem, simulantem Christianam religionem incurri: et dum medendi gratia, qua dicitur posse infirmitatibus prodesse, ad me venire permitterem, unam me ex illis existimans, de quarum pudore bacchatur, ausus est impudenter alloqui, et verbis procacibus ad crimen hortari: nisi dedissem vocem in præsentem, et ancillæ meæ fuisset liberata solatio, more barbarico suæ me libidini captivasset. Audiens hæc præfectus, nimio furore inflammatur, et jubet ad loca monasterii destinari, qui eum vincitum ferro cum omnibus commorantibus deponerent. Deponuntur itaque omnes in vinculis; et quia unius carceris eos non ferebat locus, per diversas custodias dividuntur. Post hæc statuitur dies fœneris: in quo alii ad bestias, alii vero ad ignes, alii ad diversa supplicia damnarentur. Fit rumor immensus, impudens quoque fama cunctam Ægypti peragravit provinciam. Omnes credunt, omnes condemnant, et omnibus verisimile videtur, Melanthiam illustrem feminam mentiri non posse. Quid multa? Venit dies funerum constitutus: et in qua universæ civitates in vicino positæ conveniunt, ut viderent ferarum tradi morsibus corruptores; introducuntur in catenis, et a collaribus ferreis cum beata Eugenia: et nullo agnoscente quod esset femina, clamor populi diversis sententis ingruerat. Tunc jubetur adduci propinquus, ut non per internuntios eam præfectus audiret, sed ex ore ejus addisceretur veritatem. Aptantur equulei et verbera, flammæ, tortoræ, et cetera quæ solent abscondita cordis exsculpere, præparantur.

CAPUT XIV.

Præfectus Eugeniæ pater agit in filiam incognitam. Eugeniæ prudentissima responsio.

D Tunc præfectus Philippus dixit: Dic sceleratissime Christianorum, hoc vobis Christus vester tradidit in mandatis, ut operam corruptionibus detis, et pudorem atque verecundiam mactatione a fraudulenta astutia capiatis? Dic nunc, furifer, quæ te temeritas cogit, ut illustrem feminam Melanthiam appeteres, et ingressus sub specie medici, castitatem generosissimam ad lupanarium ignominiam provocares? Audis hæc beata Eugenia, capite demisso, ne possit agnoscere, taliter dedit præfecto responsum: Dominus meus Jesus Christus, cui ego servio, castitatem docuit: et integritatem corporis custodientibus, **572** vitam

¹ Omnino sumtum hoc videtur ex eo convicio, quo Melanthiam S. Hieronymus Epist. CXXXIII. ad Ctesiphontem perstrinxit ubi, eam dixit, cujus nomen nigredinis testatur perfidiæ tenebras. Scilicet *μακάρια* Græce, nigredinem sonat in Latino. Ex que colligas

novo argumento, Rufinum scriptionis hujus auctorem non esse, qui certe nunquam his fuisset verbis usus, quibus Melanthiam comitem suam, sanctissimam feminam, S. Hieronymus acute nimis impetivit.

¹ Fortasse eir lentiam rescribendum est.

promittit æternam. Hanc autem Melanthiam, falsam A fratres hi duo qui tecum sedent, Avitus et Sergius. Iestem nunc possumus declarare: sed melius est, Ego autem Eugenia filia tua, quæ pro amore Christi mundum omnem cum deliciis suis respui tamquam stercus. Ecce Protus et Hyacinthus eunuchi mei, cum quibus scholam Christi ingressa sum: Christus autem tam idoneus ibi extitit, ut victicem libidinum omnis pollutionis me faceret per misericordiam suam, cui credo usque in finem me jugiter perman-suram.

CAPUT XV.

Ancillæ ꝑa-sum testimonium contra Eugeniã.

At ubi testatus est per principum salutem præfec-tus, promittens ad omnia quæ postulabat effectum, dixit Eugenia: O Melanthia nigredinis nomen, e tenebrosa Melanthia: applicari fecisti oculos, sus-pendi præcipis Christianos. Dumna, percede, in-cende: bene nos accipis: non tamen tales habet famulos Christus, quales tu testaris. Tamen adduci præcipe ancillam, quam testem nostri criminis esse dixi-ti, ut ex ore ejus possit denudari mendacium. Cumque applicata fuisset in conspectu judicis, cœ-pit dicere: Istum juvenem impudicissimum, frequen-ter quidem circa viles personas detectum in adulte-riis, ipsa impunita ad hoc eum perduxit, ut etiam dominæ meæ circa primam horam diei cubiculum impudenter ingressus, primo quidem sermone quasi pro salute ejus veniret, indicaret; secundo pro sua concupiscentia, et tertio etiam ad violentiam, si cursum ego ingressa familiam non vocassem, quæ hodie hujus criminis testis est. Tunc præfectus ex familia adesse jubet aliquos, qui ita gestum esse, suo testimonio confirmarent. Cumque applicarentur singuli: ita esse, ut illa dixerat, testabantur. Tunc ju-dex vehementer commotus, ait: Quid ad hæc, in-fauste, dicturus es, quem tot revincunt testes, tan-taque iudicia manifestant?

CAPUT XVI

Egredie se purgat Eugenia. Sexu suo omnes crimina-tores confundit.

Ad hæc beata Eugenia ait: Tempus loquendi est, quia tempus tacendi transit (Eccel. 3.). Opiaveram quidem crimen obiectum in futuro iudicio denudari, et castitatem meam illi soli ostendere, cujus amore servanda est. Tamen ne gloriatur in servos Christi fallax audacia, et paucis pendam verbis veritatem, non ad jactantiam humanæ declamationis, sed ad gloriam nominis Christi. Tanta enim est virtus nomi-nis ejus, ut etiam femine in timore ejus positæ, vi-rilem obtineant dignitatem, et neque ei sexus diver-sitas fide potest inveniri superior, cum beatus Paulus Apostolus magister omnium Christianorum dicat, quod apud Dominum non sit discretio masculi et femine: omnes enim in Christo unum sumus (Galat. 3.). Hujus ergo normam animo fervente suscepti, et ex confidentia quam in Christo habui, nolui esse femina, sed virginitatem immaculatam tota animi in-tentione conservans, virum gessi constanter in Chri-sto. Non enim infrunitam honestatis simulationem assumpsi, ut vir feminam simularem: sed femina viriliter agendo, virum gessi, virginitatem quæ in Christo est, fortiter amplectendo. Et hæc dicens, scidit a capite tunicam, qua erat induta, et apparuit femina. Et 573 statim ad præfectum ait: Tu mihi quidem secundum carnem pater, Claudia mater est: et

^k Nunc decimo anno.] Baronius tomo II anno Christi 204. Zephyrini Papæ 1. Severi Imperat-ris 10. Haud adeo mirum, inquit, videri debet, tam diu Phi-lippum in ejus muneri functione perseverasse. Cum enim ea maximi omnium momenti esset Augustalis di-cia prefectura (Ægypti) quam veluti Romani imperii obsid. m sibi Augustus servaverat, nec quempiam Sina-torum ad eam mitti debere sanciverat, sed ex equestri ordine aliquem virum optimum, qui nullas unquam

principatus amore turbas ciere possit: nactus sen-il quempiam fidelissimum virum, ea præfectura dignum. Imperator haud facile dimovebat: quod paci et securi-tati Romani imperii id expedire potissimum sciret, cum Ægyptii essent omnium studiosissimum novarum rerum, a que levis mi ad concitandas turbas et rebellandum. Sed hæc Dio pluribus. ROSWEYDUS.

CAPUT XVI.

Agnoscitur a parentibus. Baptizatur tota familia. Pax datur Christianis.

Agnoscentes itaque pater filiam, et sororem fra-tres, servi dominam, currunt statim ad eam: et ef-fundentes lacrymas in conspectu populi, amplexibus ejus ineumbunt. Nuntiatum factum Claudia: matri, et statim cursu concito ad spectaculum venit. Deferun-tur vestimenta auro texta, et licet invita, induitur, atque in excelso tribunali posita, in sublime attolli-tur, et ab omni populo clamatur: unus Christus, unus et verus Deus Christiano-rum. Sane sacerdotes et episcopi, qui cum multo populo Christiano ante am-phitheatrum erant, et dum fuissent interfecti hi qui accusabantur, ab eisdem sepelirentur, ingrediuntur, Deo hymnum dicentes, atque omnes una voce cla-mantes: Dexterâ Domini glorificata est in virtute, dextera manus tua Domine confregit inimicos (Psal. 117). Tollitur ergo in triumpho Eugenia: et ne tanto gaudio populi, ejus defuisset probatio castitatis, vi-sus est ignis de celo descendens, qui ita circumdedit domum Melanthiæ, ut nec vestigium alicujus rei, quæ ad eam pertinebat, remanserit. Fit gaudium po-puli cum timore Dei: Ecclesia quæ jam quasi vi-duata, octavo anno clausa fuerat, reseratur. Revo-catur Christianorum populus, baptizatur præfectus in fascibus constitutus, baptizantur filii ejus, bap-tizatur mater ejus Claudia. Restituit privilegia Chri-stianis, et mittit relationem ad Severum imperato-rem de Christianis, et memorat, satis re publica Christianos prodesse, ideo debere eos absque perse-cutione aliqua in urbibus habitare. Consentit rela-tionibus Imperator: et sit tota Alexandrina civitas quasi una Ecclesia. Eratque 574 omnibus civita-tibus gaudium, et dignitas Christiani nominis flore-scebat.

CAPUT XVII.

Excitatur persecutio. Imperatorum literæ ad Phi-lippum.

Sed quia semper sanctitatem æmulatione sequitur inimici, et contra bonitatem pugnat malitia: consilio diaboli aliqui ex honoratis Alexandria cultores idolorum, accipientes agræ, quod Christianis privilegia tribuisset: venientes ad regem, dixerunt statim re-publicæ conturbatum a Philippo, qui cum nono anno in fascibus irreprensibiliter administraverit, ^k nunc decimo anno perdidit omnia. Denique deorum im-mortalium deseruit caeremonias, et omnem civita-tem ad cultum ejusdam hominis, quem Judæi occiderunt, convertit. Non est legibus vestris ulla reverentia. Passim quisque ut voluerit templa reve-renda ingreditur, ut non colendi benevolentiam præ-terlat, et non ut deos esse quos colimus credat: sed ut dicat iniuritas blasphemias, saxa aut metalla potius quam divini numinis [Ant. nominis] signa. Hæc et similia multa dicta sunt Severo et Antonino Au-gustus. ^l Qui commoti, dixerunt ad eam hujuscemodi

principatus amore turbas ciere possit: nactus sen-il quempiam fidelissimum virum, ea præfectura dignum. Imperator haud facile dimovebat: quod paci et securi-tati Romani imperii id expedire potissimum sciret, cum Ægyptii essent omnium studiosissimum novarum rerum, a que levis mi ad concitandas turbas et rebellandum. Sed hæc Dio pluribus. ROSWEYDUS.

^l Qui commoti.] Baronius tomo II, anno Christi 204. Zephyrini Papæ 2. Severi Imper. 10. persecutio-

decreta : « Divus parens noster, Commodus quondam Augustus, non ut præfectum, sed^m ut regem te Alexandria ordinavit atque constituit, ut dum in vita maneres, successorem nullum susciperes. Unde his beneficiis ejus superaddere cupientes, statuimus, ut diis omnipotentibus solitam culturam exhibeas : vel deposita dignitate, etiam propriis facultatibus cedas. »

CAPUT XVIII

Philippus bona sua ecclesiis et pauperibus erogat. Dignus habetur episcopus honore.

Accepta igitur hac Augusti auctoritate, simulat ægritudinem, quousque universa distraheret, et donaret per omnem provinciam ecclesiis et pauperibus. Ipse autem præfectus in timore Dei et in cultura Christi etiam alios confortabat in Christo. Interea omnis Alexandria conspirat^m in episcopatum ejus, et cepit eum re-publica habere præfectum, quia successor ei nondum venerat, et ecclesia habere episcopum, quia merito fidei sibi eum elegerat sacerdotem. Duravit autem in episcopatu unum annum et menses tres.

CAPUT XIX.

Perennius præfectus Alexandria. Philippus gladio percussitur. Eugenia monasterium virginum struxit. Claudia xenodochium erigit super sepulcro Philippi.

Post hæc autem spatia temporum veniens Perennius præfectus, dum Alexandria quereret percutere eum, et non posset, quia omnis civitas in amore ejus durabat : inmisit ei qui se fingerent Christianos, et ingredientiæ, percusserunt eum in oratione Dominica constitutum. Post traduntur percussores præfecto Perennio. Ille autem conscius jussionis suæ, et quasi audiendos, custodiam mancipavit : post paucos autem dies principum indulgentia relaxatos dimisit. Beatissimus autem Philippus, post percussuram tribus diebus in corpore esse permissus est, non ad aliud, nisi ad corda dubia confirmanda : nam ut migraret ad Dominum, martyrii se noluit coronam fraudari, et ipse hanc ut reciperet, oravit. Nam qui in corpore positus dæmonia fugabat, et illuminabat oratione cæcos, quanto magis se noluisse palma privari? Poterat utique quod volebat impetrare sine

dubio : et ita recepit, ut particeps nominis Philippi, esset particeps et coronæ : et susciperet martyres collegam, quem merito Ecclesia suscepit sacerdotem. Juxta atria itaque¹ ubi sancta Eugenia filia ejus monasterium Christi virginibus collocaverat, illic cum jussit collocari corpusculum, in quo loco beatissima Claudia xenodochium fabricabat, et constituit prædia, quæ susceptionibus peregrinantium deservirent : ipsa autem cum Avito et Sergio filiis, et cum beata Eugenia regessa est Roman.

CAPUT XX.

Basilla Eugeniæ societatem expetit. Cornelius Papa baptizat Basillam.

Igitur filios Philippi cum omni gaudio senatus recepit Romanorum : et unum proconsulem Carthaginem, alium vicarium Africa dirigunt. Ad beatam autem Eugeniæ cum multæ matronæ convenirent, et pene omnes virgines, quascumque potuissent, notas aut amicas, faceret etiam Christo credere, et in virginitate Dominica permanere : quædam ex regio genere virgo, Basilla nomine, cupiebat eam attingere. Sed quia causa nominis Christiani ad eam ire non poterat, rogabat per internuntium fidelem, ut eam de religione Christiana instrueret. Tunc beata Eugenia convocat ad se beatissimos comites suos Protum, et Hyacinthum, et dicit eis : Accingimini militia ad quam vos convocat Christus ; quo vos Basillæ offeram sub specie muneris, ut vos eam in Christo faciatis ancillam. Fit itaque hujus muneris gratia : et suscipit Basilla quasi famulos, sed eos quasi apostolos honorabat. Vacabat autem cum eis omni hora : et quasi eunuchos servitio habens, non diebus, non noctibus a colloquiis Dei et orationibus cessabat. Igitur Cornelius cum esset in urbe Roma, sacræ legis antistes, pervenit ad eam latenter, et baptizavit eam. Confirmata autem beata Basilla in timore Dei, procurante misericordia Christi, pene omnibus mutis se fruebantur ad spectibus ipsa et beata Eugenia.

CAPUT XXI.

Claudia vidua, Eugenia virgines congregat. Nocte Dominica hymni et sacra mysteria.

Omnibus itaque viduis Christianis conventus erat

Perennius præfectus.] Ita Ms. In editis, Herennius. Apud Metaphrastem, Terentius. Baronius anno proxime notato : Quod, Lætum, inquit, Eusebius nominat, idem fortasse Terentius Lætus dictus est. Perennium habent Menæa, manuscripti, Ado, et Usuardus in Martyrologio. Occurrit etiam his temporibus Herennius Celsus, apud Trebellium Pollionem in 30. tyrannis in Æmiliano. Unde videtur colligi posse, Herennium tunc Augustalem Ægypti præfectum fuisse.

ROSWEYDUS.

Percusserunt eum.] Baronius tomo II. anno proxime citato : Quod vero, ait, Eusebius, de Martyribus in Ægypto passis agens, nullam de Philippi hujus martyrio mentionem habuerit, inde fortasse uccidit, quod eum necis ipsius causa præterit. Quod enim a sicariis clam occisus esset, nec publica aliqua, quæ sciretur, Christiani nominis confessio præcessisset, ab eo prætermisus esse videri potest : cum alloqui per multa majoris quoque momenti ab eo (ut in singulis fere annis videre est) esse silentio præmissa, nullum sit dubium.

Memoria hujus exat in Martyrologio Romano 13. Septembris : Alexandria natalis b. Philippi, patris S. Eugeniæ virginis. Ille dignitate præfecturæ Ægypti deserens, Baptismi gratiam assecutus est : quem in oratione constitutum jussit Terentius præfectus ejus successor gladio jugulari. Vide Menologium Græcorum supra in Eugenia, et Menæa 24. Decembris post Acta Eugeniæ duos iambo de Philippi habent.

ROSWEYDUS.

¹ Antea ibi legelatur.

nem a Severo excitatam ponit. Movisse quoque, ait, videtur stomachum Severo ad persecutionem fidelium excitandam, quod intelligeret, nobilissimam omnium Ægypti præfecturam Augustalem administrantem Philippum jam Christianum redditum esse. Hactenus Baronius. Cum dicatur hoc capite vitæ decimum annum esse, quo Philippus præfecturam suscepit, non quadrat hic computus cum anno septimo Commodi, quo dicitur præfecturam suscepisse.

Ut rogem.] Baronius supra anno Christi 204.

Quod autem in ea epistola Severus dicat (apud Metaphrastem ex versione Herveti) : Te tanquam regem potius, quam præfectum elegit Ægypti præsidem : Illud plane comprobat, quod in hæc verba scribit Tacitus : Ægyptum jam inde a divo Augusto equites Romani obtinent loco regum. Ita visum expedit provinciam aditu difficilem, annonæ fovendam, superstitione ac lævia discordem, et mobilem, et insciam legum, ignarum magistratum, domi retinere.

ROSWEYDUS.

In Episcopatum ejus.] Baronius tomo II. anno Christi 204. Zephyrini Papæ 2. Severi imp. 10., ait, corrigendum in Actis Philippi. Quod dicitur sacrum fuisse episcopum Alexandrinum. Nam, inquit Notat. ad diem 13. Septemb. ejus præfectura sæcularis, et non sacerdotalis fuit. Eusebius etenim cum tam in Chronico, quam in historia textit seriem episcoporum Alexandrinorum, Nicephorus Episcopus et Nicephorus Callistus, et alii, qui id ipsum præstiterunt, nullus ipsorum inter Alexandrinos episcopos adnumerat Philippum. ROSWEYDUS.

ad beatam Claudiam, et omnibus virginibus conventus erat ad beatam Eugeniã. Sanctus autem Cornelius Papa urbis Romæ, 576 omni vespere sabbati, quæ lucebat in Dominico die, dabat eis noctem hymnis pervigilem, et pullorum canoribus noctis quiete agebat ejus sacrosancta mysteria, et ita confirmabat eas sabbato. Eugenia autem et Basilla, ut memoravi, omnibus se pene noctibus fruebantur in Christo, et alterno se eloquio renovabant. O quantas per Eugeniã virgines Salvator invenit! quantas etiam per Basillam Christus sponsas obtinuit! quantas per Claudiam viduitatem propria voluntate servarunt! quanti juvenes per Protum et Hyacinthum Christo Domino crediderunt!

CAPUT XXII.

Persecutio Christianorum. Revelat Dominus Eugeniæ et Basillæ coronas proximas. Oratio Eugeniæ ad Christum.

Valeriano itaque et Gallieno imperantibus, orta seditio de Christianis est, eo quod Cyprianus Carthaginem evereret, et Cornelius Romam. Data est ergo auctoritas ad Paternum proconsulem, ut Cyprianum occideret. Cornelius autem quia a multis Romanis etiam ille ustribus fovebatur, erat in alditis. Tunc beata Eugenia videns Basillam, ait: Revelatum est mihi a Domino, quod pro virginitate passura sis. Et Basilla ad Eugeniã respondit: Et mihi, inquit, dignatus est Dominus demonstrare, quod martyrii coronam duplicem capias: unam, quam apud Alexandriam pro justis laboribus acquisisti: et aliam, quam in effusione tui sanguinis consecutura es. Tunc beata Eugenia expandens manus suas, dixit: Domine Jesu Altissimi filius, qui ad salutem nostram venisti per virginitatem matris, tu per virginitatis præmium, omnes quas mihi credidisti, perduc ad regnum gloriæ tuæ.

CAPUT XXIII.

Eugeniæ adhortatio ad virginitatem et martyrium. Mundi blandimenta fallacia.

Residentibus autem sanctis virginibus Christi, quæ erant cum Eugeniã et Basilla, dixit omnibus beata Eugeniã: Ecce vindemix tempus est, in quo succidunt botri, et pedibus conculeantur: sed post hæc regalibus conviviis apponuntur. Absque eorum sanguine nulla potestas imperii, nulla illustris dignitas decoratur: et vos præmites mei, et meorum viscerum botri, estote parati in Domino. Virginitas enim est primæ virtutis indicium Deo proximum, similis Angelis, pafens vitæ, amica sanctitatis, via securitatis, domina gaudii, dux virtutis, fomentum et corona fidei, administratum et subsidium charitatis. Nihil ita nobis laborandum, nihil ita est enitendum, nisi cum virginitate vivamus: aut quod est gloriosius, pro virginitate etiam moriamur. Quæ sunt hujus mundi blandimenta fallacissima, et cum gaudio temporali veniunt, et cum perpetuo dolore diaccedunt: faciunt momentaneum risum, ut æternum fletum infligant: tribuunt fugitivos flores, ut marcidiores perseverantes advecent: mentiuntur securitatem transeuntis temporis, ut perpetui sæculi cruciatibus tradant. Ideoque charissimæ virginis, quæ mecum in agone virginitatis nunc usque accurristis, permanete 577 in amore Domini, quem cœpistis. Tempus fletu temporaliter, sine fastidio et horrore sufferte, ut tempore gaudii æterni cum omni positus dilectione suscipere. Ego enim commenda vi vos Spiritui sancto, et credo quod vos mihi integras omnes

† Decrevit Gallienus Augustus.] Baronius tomo II. anno Christi 262. Lionsii Papæ 2. Valeriani et Gallieni Imp. 8. Quod, ait, spectat ad martyres Romæ passos, quod nonnulli sub Gallieno imperatore martyrium subisse dicuntur: non id accidit, ut, cessante Valeriano, in martyrio fuerint coronati: quandoquidem (ut dicemus) Gallienus, capto ab hostibus Vale-

A illibatasque constituit. Nolite itaque faciem meam ex hoc corporaliter quærere, sed gesta et actus per spiritum contemplantini. Et his dictis, osculata est universas, et sientes fortissimo animo consolabatur. Die-antibus autem sibi vale invicem Basilla et Eugenia, oratione facta, discedunt.

CAPUT XXIV.

Basilla ab ancilla proditur. Helenus patruelis Basillæ. Basilla pedes Proti et Hyacinthi osculatur.

Fere eodem die perrexit una ex ancillis ad Pompeium sponam Basillæ, quæ et dixit: Quia te dominam nostram Basillam novimus ab Imperatore meruisse, sextus et eo amplius est annus, quam tu in tenero ætatis anno, ut postea acciperes, distulisti: sed patruelem ejus Helenum scias esse Christianum, et hanc ita factam Christianam, ut tibi omnino non nubat. Nam et duos eunuchos Protum et Hyacinthum simulavit se illi donum offerre Eugeniã: quæ illa quasi dominos excolit, et quotidie pedes eorum ac si deorum immortalium osculatur, quia ipsi auctores sunt artis magicæ, quam Christiani committunt. Hæc auditis, Pompeius statim accurrit ad Helenum patruelem ejus, qui et nutritor ejus erat et tutor, et dicit ei: Intra hoc triduum nuptias meas celebrare disposui, pro qua re fac me videre sponsam meam, quam mihi domini rerum invictissimi principes fieri conjugem præceperunt. Ille, his auditis, agnovit proditum negotium, ait ad eum: Quousque anni transirent infantix ejus, meam circa eam tutelam pro germanitate patris ejus, et pro ipso nutrimento exercui: nunc vero quia cœpit sui esse arbitrii, in sua vult esse potestate. Unde si illam videre desideras, ejus erit arbitrii, non mei imperii.

CAPUT XXV.

Basilla aversatur colloquium sponsi Pompeii. Calumnia Pompeii in Christianos.

Audiens hæc Pompeius, vehementius cœpit ardere; et pergens ab Basillæ domum, ut nuntiaretur, janitoribus imperabat. Cui ita sunt a Basilla mandata: Cauasam te videndi penitus nullam me habere cognoscas, neque audiendi, neque salutandi. His auditis turbatus est vehementius; et omni pene senatorum favore usus, prostravit se coram Imperatore, dicens: Subvenite Romanis vestris sacratissimi principes, et deos novos quos Eugeniã secum adduxit ab Ægypto veniens, ab hac urbe separate. Diu est enim, quod hi qui Christiani dicuntur, reipublica nocent, qui irrident legum nostrarum sacrosancta cæremonia, et omnipotentes deos nostros, ac si vana simulacra, despiciunt. Jura quoque ipsius nature pervertunt, separant conjugium, gratiam sponsarum sibi associant: et dicunt iniquum esse, si sponsam suam sponsa accipiat. Quid faciemus, pissimi Imperatores? Inventi sunt dii, qui homines prohibeant, et quibus ista videbunt, si nati non fuerint quibus valeat imperari? Ubi reparatio Romanarum virium? ubi 578 Romani exercitus rediviva certamina? Pro quibus victrices dextræ vestræ hostium cervices inclinabunt, si jam uxores habendæ non erunt, si sponsas amittimus, et tacemus.

CAPUT XXVI.

Sententia Gallieni Imp. contra Basillam. Basilla ob amorem castitatis gladio transfoditur. Protus et Hyacinthus decollantur.

Hæc et his similia dum prosequeretur, et omnis senatus ea flebili querela depromeret, et decrevit

riano parente, mox persecutionem cessare jussit, datis pro Christianis edictis: sed quod solus Gallienus Romæ imperaret. Valeriano agente cum exercitu in Oriente, idcirco plerique mar yres sine Romæ, sive alibi, sub Gallieno passi dicuntur, et inter alios clarissima femina Eugeniã virgo.

ROSWEYDUS

† Rescribendum videtur palmites.

Callienus Augustus, ut aut sponsum suum Basilla acciperet, aut gladio interiret; Eugeniam vero aut sacrificare diis, aut crudeliter Interire: et dedit licentiam, ut quicumque Christianum penes se absconderet, puniretur. Convenitur Basilla, ut sponsum recipiat. Dicit se illa Regem regum habere sponsum, qui est Christus filius Dei. Et cum hæc dixisset, gladio transfossa est. Tenti statim Protus et Hyacinthus, trahuntur ad templum: sed orationem illis facientibus, simulacrum Jovis ad quod ducebantur sacrificare, cecidit ad pedes eorum; et ita comminutum est, ut ubi fuerit, non pareret. Non virtuti divinæ, sed magicæ arti hoc imputans, jubet eos decollari Nicetius urbis præfectus.

CAPUT XXVII.

Præclarum Eugeniæ de castitate Ecclesiæ testimonium.

Qui etiam accersitam ad se Eugeniam, cœpit de magicis artibus ab ea flagitare sermonem. At illa constantior os suum aperiens, dixit: Polliceor tibi, quod ars nostra vehementior magis est: nam magister noster habet Patrem sine ulla matre, et matrem absque patre. Denique sic eum genuit Pater, ut omnino feminam nunquam sciret: sic eum genuit mater, ut masculum omnino non nosset: hic ipse habet uxorem virginem, quæ illi quotidie filios creat, etiam innumerabiles ei filios parit, quotidie suam carnem ejus carnibus conjungit. Oscula ejus circa eam sine intermissione sociantur, in amore suo invicem omnino perdurant, et tanta integritate subsistunt, ut omnis virginitas, et omnis charitas, et omnis integritas ex eorum conjugio dirimatur.

CAPUT XXVIII.

Ducitur ad templum Dianæ Eugenia. Eugeniæ oratio. Ad preces Eugeniæ templum Dianæ corrui. Sententia Imp. contra Eugeniæ. Eugenia in Tiberim missa non mergitur.

Audiens hæc Nicetius, obstupuit: et ne ad Imperatorem perveniret, quod eam libenter audiret, jussit eam ad templum duci Dianæ: et ita spiculator imminens, dixit ei: Redime vitam tuam, patrimonium tuum, Eugenia, et sacrificare deæ Dianæ. Tunc beata Eugenia expandens manus suas, cœpit orare ac dicere: Deus qui cordis mei arcana cognoscis, qui virginitatem meam sinceram in tuo amore servasti, qui me filio tuo Domino meo Jesu Christo sociare dignatus es, qui Spiritum sanctum tuum in me regnare fecisti, adesto mihi nunc in confessione nominis tui, ut confundantur omnes qui adorant hoc idolum, et qui gloriantur in simulacris suis. Et dum oraret, fit terræmotus in eodem loco: et ita templi ipsius fundamenta mersa sunt cum ipso idolo, ut nihil aliud remanserit, nisi sola ara, quæ fuit ante januam templi, ad quam stabat beata Eugenia. Hæc

in insula Lycaonia gesta sunt coram omnibus qui sequebantur agonem Eugeniæ. Fit concursus populi Romani, et varia acclamatio. Alii dicunt innocentem, alii magam. Nuntiantur ista præfecto, præfectus 579 Imperatori manifestat. Imperator eam jubet ligari saxo, et præcipitari in Tiberim: sed statim saxum disruptum est. Beata vero Eugenia ita sedens, super fluviali aqua efferebatur, ut omnibus Christianis appareret, illum fuisse cum Eugenia in flumine, ne absorberetur, qui fuerat cum Petro in mari, ne mergeretur.

CAPUT XXIX.

Illæsa manet ab igne thermarum. A Christo in carcere pascitur. Gladio percussitur.

Item inde sublata, in thermarum Severianarum fornacibus mittitur: quæ sic statim extinctæ sunt, ut thermarum calor refrigeraret, ut omnia incendia lignorum ad nihilum devenirent. Sic denique chaos fecerunt ut vel ulterius exhiberi non possent. Mittitur post hæc in custodiam tenebrarum, et per decem dies jubetur nullum cibum accipere, et lumen penitus non videre. Ibi autem tantus quotidie abundavit splendor, ut dum egrederetur beata Eugenia, quasi lumen ali-quod radiaret. Apparuit autem illi Salvator, ferens in manu panem nivei candoris et immense suavitatis et gratiæ, et dixit ei: Eugenia, accipe cibum de manu mea. Ego sum Salvator tuus, quem tota mentis animique intentione dilexisti, et diligis. Eodem die te in cælis recipiam, quo ego descendi 580 ad terram. Et hæc dicens, abscessit. Ipso autem die natalis Domini missus est gladiator, qui eam in custodia positam percussit, et sublatum est corpus ab affribus Christianis, et positum est non longe ab urbe via Latina in prædio ejus proprio ubi multorum sanctorum ipsa sepelierat membra.

CAPUT XXX.

Matri apparet, et mortem prædicit.

Claudia autem mater ejus, cum ad ejus sepulchrum fieret, apparuit ei vigilanti in medio noctis silentio, auro texta cyclade induta, cum multo populo virginum, et dixit ei: Gaude et lætare, quia et me introduxit Christus in exultationem sanctorum, et patrem meum in patriarcharum numerum. Ecce, die Dominico et te suscipiet in gaudium sempiternum. Commenda filiis tuis fratribus meis custodire signaculum crucis, ut efficiantur nostri participes. Ecce, loquente ea, facta est claritas, quam oculus ferre non poterat: et Angeli transeuntes, hymnum dicebant Deo inenarrabilibus vocibus. Hoc solum intelligebatur quod nomen Jesu Christi et Spiritus sancti in ipsis laudibus resonabant. Gloria et honor Patri, et Filio, et Spiritui sancto, et nunc, et semper, et in sæcula sæculorum, Amen.